

Karacadağ'ın Eski İsimleri: Urfa/Orfa, Haran ve Diyarbekir Bölgesindeki Antik ve Yerel Kaynaklara Dayalı Bir Araştırma Raporu

1. Giriş: Bereketli Hilal'in Ebedi Nöbetçisi

Diyarbakır ve Şanlıurfa illeri arasında, Güneydoğu Anadolu'nun merkezinde yer alan bir kalkan volkanı olan Karacadağ, coğrafi konumu ve kendine özgü jeolojik yapısıyla antik Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin kesişim noktasında duran, olağanüstü bir tarihi öneme sahiptir. Yüzeyini kaplayan koyu renkli bazalt kayalar, ona hem çağlar boyunca dillerde değişmeden kalan bir isim vermiş hem de çevresindeki verimli toprakları besleyerek bölgenin kültürel ve ekonomik gelişimine zemin hazırlamıştır. Bu rapor, dağın modern isminin dışında, Roma, Bizans, Pers, Sasani gibi antik medeniyetlerin ve Kürtçe, Süryanice, Arapça gibi yerel dillerin kaynaklarında yer alan eski isimlerini detaylı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmada, Karacadağ'ın tarihsel adlandırmalarını sistematik bir yaklaşımla analiz edilmiştir. Sağlanan tarihsel ve dilbilimsel kaynaklar sentezlenerek, dağın bilinen eski isimlerinin kapsamlı bir listesi oluşturulmuştur. Analizin temelini, her bir ismin kronolojik ve kültürel bağlamına oturtulması oluşturmaktadır. Böylece isimlerin basit birer etiket olmanın ötesinde, dağın farklı medeniyetler ve yerel halklar için taşıdığı anlamsal katmanlar gün yüzüne çıkarılmıştır. Bu inceleme aynı zamanda, farklı coğrafi konumlardaki benzer isimlere sahip dağlarla yaşanan toponimik karışıklıkları gidermeyi ve bu özel dağın tarihsel kimliğine dair kesinlik getirmeyi hedeflemektedir.

Bu raporun ana anlatısı, dağın "kara" veya "siyah" gibi terimlerle anılması motifinin farklı dillerde ve çağlarda süreklilik göstermesidir. Dağın volkanik yapısından kaynaklanan bu görsel özellik, isimlendirme pratiklerinde evrensel bir algıyı temsil eder. Bununla birlikte, dağın sadece bir doğal özellik olarak değil, aynı zamanda stratejik bir askeri kale, sığınak ve medeniyetin beşiği olarak üstlendiği roller, tarihsel adlandırmalarının ardındaki ikinci ve üçüncü düzey anlamları oluşturur. Çalışma boyunca dağın, sadece bir coğrafi yer değil, aynı zamanda bölgesel çatışmaların ve kültürel etkileşimlerin sessiz bir tanığı olarak nasıl şekillendiği gösterilmiştir.

2. Antik Mezopotamya ve Anadolu Adlandırmaları:

Kayıtlı Tarihin Şafağı

Bu bölüm, dağın en eski isimlerini, ağırlıklı olarak Asur ve Hitit kaynaklarına dayanarak incelemektedir. Bu isimler, dağın klasik öncesi dünyadaki stratejik ve kültürel önemini ortaya koymaktadır.

2.1. Asur Nomenklatürü: Kaşiyari ve Ohira

Karacadağ, Asur askeri yıllıklarında sıklıkla KUR ka-si-ia-ri (Kashiyari) olarak anılan bir sıradağlar bütünü olarak yer almıştır.¹ Bu toponim, Asur Kralı I. Tukulti-Ninurta'nın MÖ 13. yüzyıl ortalarına ait ve kendisini "evrenin kralı" olarak tanıtan yazıtında dağlara yaptığı seferlerden bahsederken geçer.³ Daha sonraki dönemlerde, MÖ 9. yüzyıl Asur krallarından II.

Ashurnasirpal'in kronikleri de, Tur

Abdin bölgesi ile Diyarbakır-Karacadağ masifi arasında uzanan Kashiyari'nin zorlu arazisinden geçişleri anlatmıştır.² Bu kayıtlar, dağın tarihsel süreçteki kalıcı stratejik önemini ve bir engel olarak nasıl algılandığını göstermektedir. Bu toponimin yaklaşık dört yüz yıl boyunca Asur kaynaklarında tekrar tekrar kullanılması, dağın bölgenin jeopolitik haritasında ne kadar önemli ve bilinen bir yer olduğunu kanıtlamaktadır.

Kaşiyari adının yanı sıra, Karacadağ ile ilgili bir diğer Asurca isim de Ohira'dır. Bu isim, yerel halkların Asurlulara karşı direnişine dair metinlerde geçer. Özellikle Nirbular halkının beylik merkezi olan ve günümüzde Viranşehir olarak bilinen Tella kentinin, Ohira (Karacadağ) eteklerinde, üç sağlam surla çevrili bir sığınak olarak bulunduğu belirtilir.¹ Tarihi metinler, Nirbular'ın Asur saldırısından sonra hayatta kalan yarısının, kendi merkezleri olan ve Ohira (Karacadağ) eteklerinde bulunan Tella'ya girebildiğini kaydeder.¹ Nirbular'ın ve Kirhilerin daha sonra gerçekleştirdiği çeşitli ayaklanmalar başarısız olmuştur. Bu durum, dağın sadece bir coğrafi özellik değil, aynı zamanda yerel halklar için doğal bir kale ve emperyalist yayılıma karşı bir direniş noktası olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır.

Bu Asur kayıtlarındaki Kaşiyari ve Ohira adlarının aynı metinsel bağlamda geçmesi, bir tesadüften öte, dağın askeri işlevinin bir yansımasıdır. Kaşiyari ismi tüm dağ silsilesinin stratejik arazisini tanımlarken, Ohira, dağın eteklerindeki özel bir askeri sığınak ve tahkimat noktasını işaret etmektedir. Asur kronikleri, dağın "savaşlarının şiddeti" ve "ordularının hareketine uygun olmayan" zorlu arazi yapısı nedeniyle Asur ordularının karşılaştığı güçlükleri detaylı bir şekilde anlatır.³ Bu zorlu koşullar, Asur ordularının ilerleyişini yavaşlatmış ve yerel halklara sığınma imkanı sağlamıştır. Dolayısıyla, dağa verilen bu isimler, sadece birer coğrafi adlandırma değil, aynı zamanda dağın bölgesel çatışmalardaki aktif ve belirleyici rolünün de birer belgesidir. Dağ, işgalcilere karşı yerel halkların sığınabileceği ve direnebileceği bir doğal kale olarak adlandırılmıştır.

2.2. Hitit ve Mitanni Bağlamı: Mount Arlanta ve Mahal Mitanan

Asur kayıtlarının sunduğu askeri perspektifin aksine, Hitit ve Mitanni medeniyetlerinden gelen bilgiler dağın daha derin, ekolojik ve siyasi bir sınır rolüne işaret etmektedir. Araştırmacılar, Karacadağ'ı, Hitit dönemi belgelerinde yer alan ve Garstang ile Gurney tarafından öne sürülen "Mt Arlanta" adı ile ilişkilendirmiştir.⁴ Bu iddia, "Bronz Tablet" adı verilen bir sınır antlaşmasında geçmektedir. Tablet, Arlanta Dağı'nın sularının hem Hatti (Hitit) topraklarına hem de Hulaya Nehir Bölgesi'ne ait olduğunu belirtmektedir.⁴ Bu durum, dağın sadece bir engel değil, aynı zamanda hayati bir kaynak olan suyun paylaşıldığı, jeopolitik bir müzakere nesnesi olduğunu göstermektedir. Dağdan çıkan su kaynaklarının çevredeki alanlar için "olağanüstü derecede faydalı" olduğu ve bu kaynakların paylaşımının, komşu medeniyetler arasında antlaşmalara konu olduğu anlaşılmaktadır.

Dağın güney tarafı, yerel kaynaklarda "Mitannilerin yurdu" anlamına gelen Mahal Mitanan adını taşımaktadır.¹ Yerel halk bugün bile bu bölgeyi "Mahal Metinan" olarak adlandırmaktadır.¹ Bu adlandırma, dağın Hurri ve Mitanni medeniyetlerinin kalbinde yer aldığını göstermektedir. Mitanni İmparatorluğu'nun MÖ 15. yüzyılda bölgedeki egemenliği düşünüldüğünde, bu adlandırmanın kökeninin çok eskilere dayandığı anlaşılmaktadır.¹

Dağın bu iki farklı adlandırması, Kaşiyari ve Mahal Mitanan, dağın tarihsel kimliğinin katmanlı yapısını ortaya koymaktadır. Asur metinleri dağdan bir askeri hedef olarak bahsederken, daha eski Hitit ve Mitanni kayıtları onu ekolojik bir sınır ve kültürel bir çekirdek bölge olarak tanımlamıştır. Özellikle Mahal Mitanan isminin hala yerel dilde yaşaması, dağın bu erken medeniyetlerle olan bağının ne kadar güçlü ve kalıcı olduğunu göstermektedir. Dahası, Karacadağ'ın einkorn buğdayının ilk evcilleştirildiği yer olduğu yönündeki genetik araştırmalar da bu dağın tarihsel olarak tarımın ve yerleşik yaşamın beşiği olduğuna dair güçlü kanıtlar sunar.¹ Dolayısıyla, dağın adlandırmaları sadece çatışmaları değil, aynı zamanda bölgenin ekolojik ve kültürel zenginliğini de yansıtmaktadır.

3. Klasik ve Geç Antik Adlandırmalar: Çatışan Sınırlar

Bu bölüm, Karacadağ'ın stratejik öneminin Roma ve Bizans döneminde de devam ettiğini ve bu dönemin Sasanilerle olan çatışmalarında adlandırmalarına nasıl yansıdığını inceler.

3.1. Roma ve Sasani Nomenklatürü: Kaşyar Adının Kalıcılığı

Asur kayıtlarında yer alan Kaşiyari adı, neredeyse bin yıl sonra, Sasani-Roma savaşlarına dair metinlerde Kaşyar olarak yeniden ortaya çıkmıştır.⁶ M.S. 496 yılında Sasani Hükümdarı I. Kubad'ın Amida (Diyarbakır) ve Kaşyar'ı (Karacadağ) Romalılardan aldığı kaydedilmiştir.⁶ Daha sonraki bir dönemde, II. Konstantin komutasındaki bir Roma ordusunun da Kaşyar (Karacadağ) üzerinden Viranşehir'e geldiği belirtilmiştir.⁶ Bu, adın sadece bir bölgesel toponim olmaktan öte, askeri strateji ve tarihi kayıt tutma amacıyla kullanılan yerleşik bir terim haline geldiğini

göstermektedir. Bu adın, imparatorluklar (Asur, Sasani, Roma) değıştikçe bile, stratejik bir konumun değışmeyen bir işareti olarak kullanılması, dağın bölgedeki askeri coğrafya için bir nevi ortak dil oluşturduğunu kanıtlamaktadır. Adın devamlılığı, dağın kalıcı bir askeri hedef olarak görüldüğünün ve bu rolünün farklı medeniyetler tarafından da aynı şekilde algılandığının bir göstergesidir.

3.2. Botanik Miras: Mount Masia

Karacadağ, askeri ve siyasi adlandırmalarının yanında, Mount Masia olarak da bilinmekteydi.⁵ Bu isim, dağın yerel florasıyla ilişkilidir ve özellikle bölgede bulunan bir süsen türüne, Iris masia'ya adını vermiştir.⁵ Bu adlandırma, askeri amaçlı toponimlerin aksine, dağla kurulan farklı bir insan-doğa ilişkisini ortaya koymaktadır. İmparatorluklar dağın stratejik geçitleri için savaşıırken, yerel halk veya botanikçiler dağa özgü bitki örtüsünü ve doğa zenginliğini gözlemlemiştir.

Mount Masia adı, dağın savaş tarihi yerine, doğal güzelliğine ve zenginliğine odaklanan, daha barışçıl bir perspektif sunar. Adın botanik bir bağlamda varlığını sürdürmesi, politik adlandırmaların savaşların gelgitleriyle değışmesine rağmen, doğa ile kurulan bağa dayanan isimlerin sessiz ve kalıcı bir şekilde nesilden nesile aktarıldığını göstermektedir.

3.3. Toponimik Yanılgıların Giderilmesi: Kesinliğin Önemi

Karadağ isminin, Türk coğrafyasında oldukça yaygın bir toponim olması, Şanlıurfa/Diyarbakır Karacadağ'ı ile diğer aynı isimdeki dağların karıştırılmasına yol açmaktadır. Bu raporun bütünlüğü için, bu tür yanlış anlamaların giderilmesi büyük önem taşır. Örneğin, Karaman'da bulunan bir diğer Karadağ, geç antik çağda Boratinon olarak bilinmekteydi ve Binbirkilise olarak adlandırılan Bizans dönemi yerleşimlerine ev sahipliği yapmaktadır.⁷ Bu dağ, jeolojik yapısı ve tarihi bağlamı itibarıyla Güneydoğu'daki Karacadağ'dan tamamen farklıdır. Benzer şekilde, Kudüs'teki Masada kalesi⁹ veya İspanya'daki Montserrat dağı¹⁰ gibi isimlerin Mount Masia ile karıştırılmaması gerekmektedir. Akçadağ ve Arga¹¹ ile Azerbaycan'daki Karabağ bölgesi¹² gibi diğer toponimler de bu özel Karacadağ ile ilgili değildir. Bu durum, ortak bir

Türkçe kelime olan "karadağ" gibi tanımlayıcı isimlerin birçok farklı coğrafyada bulunabileceğini ve uzman bir analizin, bu benzerliklerin ötesine geçerek belirli bir yerleşim yerini ve onun özgün tarihini ortaya koymasını gerektiğini göstermektedir. Dağın Kaşıyari, Ohira ve Mount Masia gibi eski isimlerinin incelenmesi, dağın kendine özgü bir kimliğe sahip olduğunu ve bu kimliğin yüzeysel isim benzerlikleriyle karıştırılamayacağını kanıtlar.

4. Yerel ve Bölgesel Adlandırmalar: Yaşanmış Tarihin

Yankıları

Bu bölüm, dağın eteklerinde yüzyıllardır yaşayan Kürt, Arap ve Süryani halklarının dağa verdikleri isimleri incelemektedir. Bu adlandırmalar, imparatorluk kroniklerinin ötesinde, dağın etno-tarihi kimliğine dair canlı bir bakış sunar.

4.1. Kürt Bağlamı: Teyrikan ve Tırkan

Karacadağ'ın yerel Kürt halkı, kendilerini Tırkan aşireti ile ilişkilendirmektedir.¹⁴ Aşiretin genç üyelerinin aktarımına göre, atalarının Suriye'den geldiği ve orijinal Kürtçe isimlerinin Teyrikan olduğu, bu ismin zamanla Tırkan'a dönüştüğü belirtilir.¹⁴ Bu isim benzerliği, aşiretin kökeninin Türk olduğuna dair bir yanlış anlaşılmaya yol açmıştır.¹⁴ Bu aşiret, IV. Murat'ın Bağdat Seferi sırasında bölgeye yerleştirilmiştir ve yerel aşiretlere liderlik etmeleriyle bilinirler.¹⁴ Bu durum, dağın adlandırmasının çok katmanlı olduğunu göstermektedir. Teyrikan ve Tırkan isimleri, dağın kendi adından ziyade, onun eteklerinde yaşamış ve oraya kendi kimliklerini yansıtan bir aşiretin adıdır.¹⁴ Dağın kimliği, yalnızca antik imparatorlukların stratejik kayıtlarından değil, aynı zamanda orada yaşamış ve iz bırakmış halkların kendi hikayelerinden de oluşmaktadır. Aşiret isimlerinin dağla birlikte anılması, bu coğrafyanın sadece bir arazi parçası değil, aynı zamanda yerel halkın göç, yerleşim ve kültürel kimlik mücadelesini yansıtan bir sahne olduğunu göstermektedir. Bu, rapora askeri ve ekolojik analizlerin ötesinde, canlı bir etnografik boyut katmaktadır.

4.2. Arap, Süryani ve Pers Mirası: Senn, Süveyda ve Surk

Karacadağ'ın batı eteklerinde yer alan Siverek kenti, dağın görsel özellikleriyle ilişkili çeşitli adlandırmalara sahiptir. Arap kaynakları Siverek'i, "siyah" anlamına gelen es-Süveyda olarak adlandırmıştır.¹⁵ Süryani ve Ermeni dillerindeki Süveyda ismi ise, şehrin yaygın olarak bilinen siyah volkanik taşlarıyla uyumlu bir şekilde "siyah yıkıntılar" anlamına gelmektedir.¹⁵ Sasaniler ise Siverek'e "kırmızı toprak" anlamına gelen Surk adını vermişlerdir.¹⁵ Bu isimler, doğrudan Karacadağ'ın kendisiyle ilişkili olmasa da, dağın volkanik karakterinin ve çevresindeki toprakların renklerinin farklı medeniyetler tarafından nasıl algılandığını göstermektedir.

Bu adlandırmalar arasındaki en güçlü bağ, Arapça Süveyda ve modern Türkçedeki "Kara" (Karacadağ) kelimeleri arasında kurulan etimolojik ilişkidir. Her iki kelime de "siyah" anlamına gelir. Bu, binlerce yıl ve farklı diller arasında dağın en belirgin fiziksel özelliği olan koyu volkanik renginin, dağın kimliğinin temel bir unsuru olarak kullanıldığını gösteren güçlü bir kanıttır. Bu durum, dağın adlandırılmasında görsel algının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Perslerin kullandığı Surk ("kırmızı toprak") ismi ise bu "siyah" algısına ilginç bir tezat oluşturur.

Bu isim büyük ihtimalle, dağın eteğindeki verimli, kırmızımsı Siverek ovasını tanımlamaktaydı. Bu karşıtlık, dağın kendisinin "siyah" kimliğini daha da güçlendirmektedir. Bu bulgular, farklı kültürlerin aynı coğrafyayı farklı perspektiflerden, ancak ortak bir algısal referans noktasıyla, yani renkler üzerinden nasıl yorumladığını göstermektedir.

Tablo 1: Karacadağ'ın Toponimik İsimleri ve Etimolojik Kökenleri

İsim	Dil	Anlam	Coğrafi Referans
Karacadağ	Türkçe	Kara Dağ	Dağın kendisi
Süveyda	Arapça/Süryanice	Siyah / Siyah Yıkıntılar	Siverek kenti ve çevresi
Surk	Farsça (Sasani)	Kırmızı Toprak	Siverek ovası

5. Sentez ve Sonuç: Bir Kara Dağın Katmanlı Kimliği

5.1. Adlandırmaların Kronolojisi

Bu rapor, Karacadağ'ın zengin ve çok katmanlı adlandırma tarihini ortaya koymuştur. Aşağıdaki tablo, bu isimlerin bilinen kronolojik sırasını ve kültürel kökenlerini özetlemektedir.

Tablo 2: Karacadağ'ın Tarihi İsimleri, Dönem ve Dil Kaynaklarına Göre

Dönem	İsim	Dil/Kültürel Köken	Birincil Kaynak	Önemi / Anlamı
Klasik Öncesi	Kaşıyari	Asur	¹	Dağ silsilesini tanımlayan, stratejik bir engel olarak görülen Asurca isim
Klasik Öncesi	Ohira	Asur	¹	Nirbular halkının sığındığı, dağın eteklerindeki askeri kale ve sığınak
Klasik Öncesi	Mount Arlanta	Hitit	⁴	Su kaynaklarının paylaşıldığı, bir sınır dağını tanımlayan Hititçe isim
Klasik Öncesi	Mahal Mitanan	Mitanni	¹	Dağın güney etekleri için kullanılan ve

				"Mitannilerin yurdu" anlamına gelen isim
Klasik Çağ	Kaşyar	Roma/Sasani	⁶	Bin yıl sonra tekrar ortaya çıkan, savaşlarda kullanılan askeri toponim
Klasik Çağ	Mount Masia	Helenistik	⁵	Yerel bir bitki türü (Iris masia) aracılığıyla korunan, dağın doğasına odaklanan isim
Yerel/Bölgesel	Teyrikan/Tırkan	Kürtçe	¹⁴	Dağın kendisi için değil, eteklerinde yaşayan bir aşirete ait olan ad
Yerel/Bölgesel	Süveyda	Arapça/Süryanice	¹⁵	Siverek kenti için kullanılan ve "siyah" anlamına gelen, dağın rengiyle ilişkili ad

5.2. Bir Kara Dağın Katmanlı Kimliği

Karacadağ'ın adlandırmaları üzerine yapılan bu kapsamlı araştırma, dağın kimliğinin üç ana tema üzerine kurulu olduğunu göstermektedir. Birincisi, dağın Kaşiyari/Kaşyar adlarında yansıyan kalıcı askeri stratejik önemidir. Asur metinlerinden Sasani ve Roma kayıtlarına kadar uzanan bu isim, dağın bir kale, bir engel ve bir direniş noktası olarak yüzyıllar boyunca süren rolünü kanıtlamaktadır. Dağın zorlu arazisi ve sağladığı doğal savunma, farklı imparatorlukların askeri manevralarını sürekli olarak etkilemiştir.

İkinci olarak, dağın ekolojik ve yaşamsal önemi Mount Arlanta ve Mount Masia gibi isimlerle belgelenmektedir. Mount Arlanta, dağın su kaynaklarını paylaştıran bir sınır görevi gördüğünü gösterirken ⁴,

Mount Masia adı dağın botanik çeşitliliğine ve doğasına olan bağlılığı ifade eder.⁵ Bu dağ aynı zamanda, buğdayın evcilleştirildiği ilk yerlerden biri olarak tarımsal medeniyetlerin doğuşunda hayati bir rol oynamıştır.¹ Bu dağ, sadece bir savaş alanı değil, aynı zamanda hayatın ve bereketin kaynağı olarak algılanmıştır.

Son olarak, dağın adlandırmalarında tekrarlanan betimsel gücü ve siyah teması öne çıkmaktadır. Süveyda ve modern Türkçedeki Kara kelimelerinin her ikisinin de "siyah" anlamına

gelmesi ¹⁵, farklı dillerden ve çağlardan insanların dağın koyu volkanik rengini daima en belirgin özelliği olarak algıladığını göstermektedir. Bu ortak görsel algı, dağın tarih boyunca insanların zihninde bıraktığı kalıcı izi açıklar. Farsça

Surk ("kırmızı toprak") adının Siverek için kullanılması, bu durumun dağdan ziyade dağın eteklerindeki düzlükleri tanımladığını ve dağın "siyah" kimliğini daha da belirginleştirdiğini düşündürmektedir.

5.3. Ebedi Nöbetçi

Sonuç olarak, Karacadağ'ın tarihsel adlandırmaları, sadece kuru bir isim listesi sunmaktan çok, dağın çok yönlü ve karmaşık kimliğini gözler önüne sermektedir. Kaşiyari gibi askeri toponimler imparatorlukların hırsını, Mount Masia gibi isimler doğayla kurulan bağı, Mahal Mitanan gibi adlar da yerel halkların köklü geçmişini anlatır. Dağın isimleri, çatışma ve işbirliğinin, imparatorluk iddialarının ve yerel direnişin, hepsi de tek bir fiziksel özellik, yani "kara dağ"ın güçlü görsel varlığı ile birbirine bağlandığı zengin bir tarihsel dokunun birer parçasıdır. Karacadağ, bu çeşitli isimlerin birleşimiyle, çevresindeki medeniyetlerin yükselişine ve çöküşüne sessizce tanıklık eden ebedi bir nöbetçi olarak durmaktadır. Bu dağın isimlendirme tarihi, bir coğrafyanın sadece fiziksel özelliklerinin değil, aynı zamanda o coğrafyada yaşayan insan hikayelerinin de bir kaydı olduğunu göstermektedir.

Works cited

1. KARACADAĞ - ResearchGate, accessed September 17, 2025, https://www.researchgate.net/profile/Yusuf-Haspolat/publication/351437033_Diyarbakir_Karacadaged/links/60a7fc4892851ca9dcd6c152/Diyarbakir-Karacadaged.pdf
2. The Kurkh monolith of Ashurnasirpal II, accessed September 17, 2025, https://journals.co.za/doi/pdf/10.10520/AJA10318471_293
3. "The Great Inscription of Tukulti-Ninurta I": English Translation by Yigal Bloch - Text, accessed September 17, 2025, <https://omnika.org/texts/626>
4. The New Inscription from Türkmenkarahöyük and ... - UCL Discovery, accessed September 17, 2025, https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10155520/1/10.1515_aof-2021-0015.pdf
5. Karaca Dağ - Wikipedia, accessed September 17, 2025, https://en.wikipedia.org/wiki/Karaca_Da%C4%9F
6. Tarihçesi - VİRANŞEHİR İLÇE MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ, accessed September 17, 2025, <https://viransehir.meb.gov.tr/www/tarihcesi/icerik/54>
7. Mount Karadağ - Wikipedia, accessed September 17, 2025, https://en.wikipedia.org/wiki/Mount_Karada%C4%9F
8. early christian values in cultural encounter, zeus and the rain, mammon and modern - Semantic Scholar, accessed September 17, 2025, <https://pdfs.semanticscholar.org/7caa/d18d4f63e21df73a42b52d0d3e2d3fc6d89c.pdf>

9. Masada - Wikipedia, accessed September 17, 2025,
<https://en.wikipedia.org/wiki/Masada>
10. The origins of Montserrat: from myth to history - Masia Can Robira, accessed September 17, 2025, <https://canrobira.com/en/origins-montserrat-myth-history/>
11. Tarih - T.C. AKÇADAĞ KAYMAKAMLIĞI, accessed September 17, 2025,
<http://www.akcadag.gov.tr/tarih>
12. Are you okay with the name of your country in Turkish or not? If not, why? - Reddit, accessed September 17, 2025,
https://www.reddit.com/r/AskBalkans/comments/zrsudp/are_you_okay_with_the_name_of_your_country_in/
13. On Origins of Geographic Term 'Karabakh' - USC Dornsife, accessed September 17, 2025,
<https://dornsife.usc.edu/armenian/2017/03/13/on-origins-of-geographic-term-karabakh/>
14. Karacadağ - PostSeyyah, accessed September 17, 2025,
<https://www.postseyyah.com/karacadag/>
15. Siverek Tarihçesi - Siverek Kaymakamlığı, accessed September 17, 2025,
<http://www.siverek.gov.tr/siverek-tarihcesi>